

HERRMANN J. L.
os. k. udv. és orsz. szabadalmazott
CHINA- vagy ALPACCA-EZÜST,
és **ALPACCA-ÁRU-GYÁRA.**
Alapított 1819. évben.

Ajánlja karácsonyi és ujvi ajándéktárgyait 6 frttól kezdve felfelé,
valamint: e czikke minden nemében dusan felszerelt foraktárát, nevezetesen: **étszerek,** (elhasználta a vételár két ötödével vis-zacserél etnek) **tea- és kávékészülékek, tálcák, karos- s egyéb gyertyatartók, ozukorszelenczék, kenyér- és sütemény-kosarak, só- és paprika-állványok, olaj- és eczet-tartók, sütemény- s gyümölcsös díszállványok,** (9-től 500 frtig) gazdag választékát. — Szállodák, vendéglők, kávéházak és czukraszaki felszerelésére a fokozottabb igényeknek megfelelően s versenyesképes ár mellett vállalkozik. Megrendelő-eket utóveteli mell-tl pontosan teljesít s kívánlira r szl. ábrás árjegyzéket bérmentve küld.

Rendelési címze: HERRMANN J. L. foraktárának Budapesten, vácoi utca 24. sz.

KÖHÖGES ELLEN
Dr. FÁYKISS
szepesi kárpát-növény-kivonata egy üveg, használati utasítással 75 krajczár.
szepesi kárpát-növény-czukorkák egy skatulya, használati utasítással 35 kr.
szepesi kárpát-növény-thea 1 csomag, használati utasítással 50 kr., kisebb csomag 25 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!
15 év óta a legjobb sikerrel használtattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szamárhurut), nátház (influenza), szájkörméreg, léleketi bajok, oldalszúrás, kifojlett torokgyulladás, tüdőgyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségekben. Valódi mignősegen kaphatók magánál a készítőnél **Fáykiss József** gyógyszerésznél Temesvároton (Józsefváros); Budapesten: **Török József** gyógyszerésznél király-utca 12. szám; **Thallmayer és Seitz**, kereskedőnél, **Kochmeister Frigyes** utódnál, és a legtöbb magyarhoni gyógyszerháznál.

A Franklin Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárságban kapható.

ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA
vagyis családok házigazdáknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helységi előjáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium
1883-İK ÉVRE.
Alapító: **MAJER ISTVÁN.** Szerkesztő: **Kóhalmi KLIMS REIN JOZSEF tanár.**
HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.
Számos képpel. Ara füzve 50 kr.

TARTALOM: Csillagászati és kortani jellegzése az 1883. közhírséges évrnek Szerk. Tóth Mike S. J. tanár. — Naptári rész. — Bélyegekről. — I. az érkelesi világ. Névnaptár mutató tábla (abc rendben). — Születés-napok naptára 1801—1899. — Király-hymnus. A magyar nép számára írta Kiss Rezső. Dallamát egy XVII. századbéli templomnének nyomán vegyes énekkarra írta Bozsidich Mihály. — Fischer Agoston. Mit tesz józan felfogás szerint a korrall haladni, vagyis korszerűleg művelni lenni? — Kóhalmi József. A meggyazogódnai vágyás ördöge. Párbeszéd. — II. **Gazdák és gazdasszonyok naptára.** Somogyi Gyula. A gazda szemé hialja a marhát. — Andrassy Jend. Majd megtr maga is bátyám uram! Elbeszélés. — Szibenliszt Géza **Gazdák figyelmébe. — Népevelők naptára.** Mater Ursula. Az ötven éves apácatanító N. Szombathán (Arcképpel). — Sztankovics György, Szent-györgyi népanító (Arcképpel). — IV. **Történelmek.** Ernst Timóth Szent Imréhez. — Kóhalmi József. Csizráky János (Arcképpel). — Paczoly János 1818—1884. (Arcképpel). — V. **István bácsi a hazában és a nagy világban.** Az esztergomi új primás-érseki palota (képpel). — Tátraiúred (képpel). — VI. **Művészet és műpar.** Az országos történelmi magyar ötvenművek kiállítás Budapestén (10 képpel). — Kristus a betegek közt szoborcsoport Kis Györgytől (képpel). — VII. **Természet világából.** Somogyi. A sugar tőreből származó-tütemények. Hajnali és esti pirkadás, delibáb. — VIII. **Tréfák mezeje.** Nyulassy Antal Hamvazó szerdán. Adomák. — Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

MAKART-CSOKOR.
Makart-csokrokat
karácsonyi ajándéku
minden nagyságban, ugy-zintén
jardiniereket és csokrokat
élő virágokból,
1862 ajánl
LAMPL JÓZSEF
virágkereskedése
hatvani utca 6. szám a.

Legujabb szabad. billard-golyók.
Alulírott bátorokkij tisztelettel tudatni, hogy sok évi fáradság után. ikerült neki 1775 készíteni, melyek jóság és tartósság tekintetében minden eddigit messze fölülmúlnak.
Szin, hang és ruganyosság tekintetében teljesen hasonlítanak az élelantsont-golyókhoz, azonban mintán törés vagy repedés a golyók elpusztíthatóság tekintetében messze felülmúlnak azokat, mintán törés vagy repedés a golyók nál teljesen lehetetlen, s erre nézve 1 évi irakbeli jótállást vállalok. Egy darabnak ára 62 mm-éterig 5 forint, 62—66 mm-éterig 6 forint, 66—70 mm-éterig 6 fr 50 kr., nagyság szerint. — Közel 100 billard, minden rendszerből, folyton raktáron, —
cs. k. kiz. szabadalm. billard- és billard-golyó-gyára,
KNILL KÁROLY, Bocs. IX., Rossau, Rothe Löweg. 5. u. 7.

THEDO tanár szakállhagymája,
legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép nővénének eszközésére.
Számátalanon vannak még legmagasabb rangú férfiak között is, kik szép szakállukat csupán e szernek köszönhetik. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti, úgy hogy általa még 13 éves ifjak is a legviridibb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miről a bizonyítványok esrei is tanuskodnak.
Ezzer Ferencz gyógyszerész urnak Britanben. A nekem küldött **Thedo-féle szakállhagyma** kúttának bizonyult, mit köszönetem mellett ezennel tudomására adok.
Miskolc, 1879. szept. 25-én. **Ótpréda József.**
Füst József urnak Prágában. Szives köszönetemet a szakállhagymáért; nagyon jónak találtatt. Mindenkinék a legjobb lélekkel ajánlhatom.
Schwarzbach, 1876. febr. 25. **Hirt Károly** s. k. épít. vállalkozó.
Füst József gyógyszerész urnak Prágában. A szakállhagyma jóval mondható esodaszernek. Alig négyheti használat után örömmel látom régi óhajlásomat teljesedésbe menni. Kérem önt stb. Teschen, 1876. máj. 29-án. **Gindra Wenzel**, óras. Valódi minőségben Budapesten csak **Török József** ur gyógyszerésztáiban király-utca kapható; Pozsonyban **Pistorty Félénél**, Mihálykapu. Temesváron **Tarcsay Istvánnál**. 1 csomag ára fr 2-10.

Értesítés!
Az őszi időnyre beérkezett toll-ék udonságaink megtekintésére, melyeket gyári áronk árulunk, a t. vevőket tisztelettel meghívjuk. — Nemkülönbön figyelembe ajánljuk saját művirág gyártmányainkat, u. m. készleteket, arakoszorúkat, szoba és templom-virágokat, babér és gyógyszerkosorúkat, stb. Kiváló tisztelettel
Kálazdy nővérek.
Budapest, vácoi utca 9. sz.

KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉKJA
évek óta kipróbált, jeles szer
köszvény, csúz és idegbántalmak ellen.
Jelesnek bizonyul fizcamodások, az izmok és idegek feszültsége, véraláfutások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá helyi górcsök (lábikragóres), idegfájás, s kötelek után származott daganatok ellen; főként erősítő szer nagyobb fáradságok, gyaloglások, stb. előtt és után, valamint előhaladott agorkban beállott gyöngösgéknél.
Valódi minőségben a következő cségeknl: Budapestén nagyban: **Török József** gyógyszerész, király-utca, Strobenz testv., **Thallmayer A. és Seitz**, Pillich F. (keresepi udvar); **Kochmeister Frigyes** utóda.
Fő letét: KWIZDA FERENCZ JÁNOS kerületi gyógyszerész és cs. k. udv. szállítónál **Korneuburgban.**
Egy üveggel 1 frt o. ó.
Ezen kívül a koronaországok majd minden gyógyszerháznál is megkaphatók, melyek a vidéki lapok által időnként köztudomásra hozhatnak. **Szíves megfigyelésül.** E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig **Kwizda** köszvény-folyadékat kérni és arra figyelni, hogy ép úgy minden üveg, valamint a carton is a fönnbbi védjeggyel van-e ellátva.
709

500,000
Nyujtsuk a szeresésnek jobbnkat!
Márka fönyereményt ígér kedvenc esztben a **Hamburgi nagy pénzsorszájék** mely a maguk kor-mány által jóvá-hagyott s biztosított. Eme újabb játék-izet 7 sorozatban 100,000 sorozatból 50,000 nyereménynek kell bizon történnie, ezek között vannak fönyeremények esetleg 500,000 b. márká illetőleg
1 nyeren. á m. 300,000 25 nyeren. á m. 10,000
1 nyeren. á m. 200,000 50 nyeren. á m. 5000
2 nyeren. á m. 100,000 106 nyeren. á m. 3000
1 nyeren. á m. 90,000 253 nyeren. á m. 2000
1 nyeren. á m. 80,000 6 nyeren. á m. 1500
2 nyeren. á m. 70,000 516 nyeren. á m. 1000
1 nyeren. á m. 60,000 1036 nyeren. á m. 500
2 nyeren. á m. 50,000 2930 nyeren. á m. 300
1 nyeren. á m. 30,000 19463 nyeren. á m. 200
3 nyeren. á m. 20,000 160, 154, 100, 94, 67, 40, 30.
Ezen nyereményekből az első osztályban 4000 sorozatit ki 157,000 márká összegben. — Az i. oszt. fönyeremény 50,000 mt. ten s a 2-ikben 60,000, a 3-ikben 70,000, a 4-ikben 80,000, az 5-ikben 90,000, a 6-ikben 100,000, a 7-ikben azonban esetleg 500,000, illetőleg 300,000, 200,000 stb. márkára emelkedik.
Ezen nagy, az állam által biztosított pénzsorszájék legközelebbi első osztály nyereményhúzását hivatalosan van megállapítva, és már f. 4. deczember 10- és 11-én történnék és kerül
1 egész eredeti sorozat csak 3.50 frt o. ó.
1 fél " " " 1.75 frt o. ó.
1 negyed " " " 0.90 kr. o. ó.
Mindennemű megbízások, a pénz beklidése, postautonai átadás vagy az összeg utávétele mellett rögtön a legközelebbi hivatalos húzás után, mindenki az állam címerével ellátott eredeti sorozatjegyét önmagáé mellé kérésre kapja.
A megrendeléshez a szükséges hivatalos tervezet ingyen mellékeltenek, melyekből ugya nyeremény beosztás az illető osztályok ra, mint szintén az illető betétek is megkaphatók és minden húzás után érdekelni felvételnek felhívás nélkül megkaphatók a hivatalos húzási lapjarmol. Kivántra a hivatalos tervet előre megküldjük megtekintés végett bérmentve, és kések vagyunk nem telési esztében a sorozat nyeremények kiutazása tervezetén pontosan s az állam jóvállása mellett történnék. Csoportozatunk mindig a szeresés kegyeltje volt és érdekelni felvételnek gyakran a legnagyobb nyeremények füzttük ki, többé köztül 250,000, 100,000, 80,000, 60,000, 40,000, 30,000 stb. márkával.
Egy ily, a legszolidabb alapokra felépített vállalatnál előrelátó hatóság mindenütt a legelőkelőbb részvétre lehet bizon számítani s kérjük emellegye, hogy minden megbízásnak megfelelően, minden megrendelésnél már a közel húzás miatt is minél előbb és alábbi cségeknl küldeni.
Kaufmann és Simon bank- és váltó-izlete **Hamburgban.**
U. I. Ezennel közönséget nyilvántartjuk az az eddig ajánlatkötött bizalomért, s kérjük a hivatalos tervezet áttekintése által a nagyszámú nyeresei esélyekről meggyőződni, melyeket a sorozások nyujtathatnak.
1883. A fentebbiélek.

HAZAI IPAR
RIGLER JÓZSEF EDE
budapesti gyártelepeinek legujabb készítménye:
ARANYMONDATOK.
kal ellátott levélpapírok és borítékok, melyek sar-kaiban magyar aranymondatok foglaltatnak. Kiállít-ásuk többi készítményehez méltóan a legdiszesebb-nek nevezhető s mindamelllett igen egyszerű, de egy-szerűsége által egyike a lelegez. levélpapíroknak.
Fenti valamint a gyártelep többi levélpapír udon-ságai kaphatók a belvárosi raktárban
kecskeméti utca 13-dik szám alatt.
Árjegyzékek kívánatra bérmentve. 1430
Gyártelep: VI. róssa-utca. 55. sugárutról jobbra.

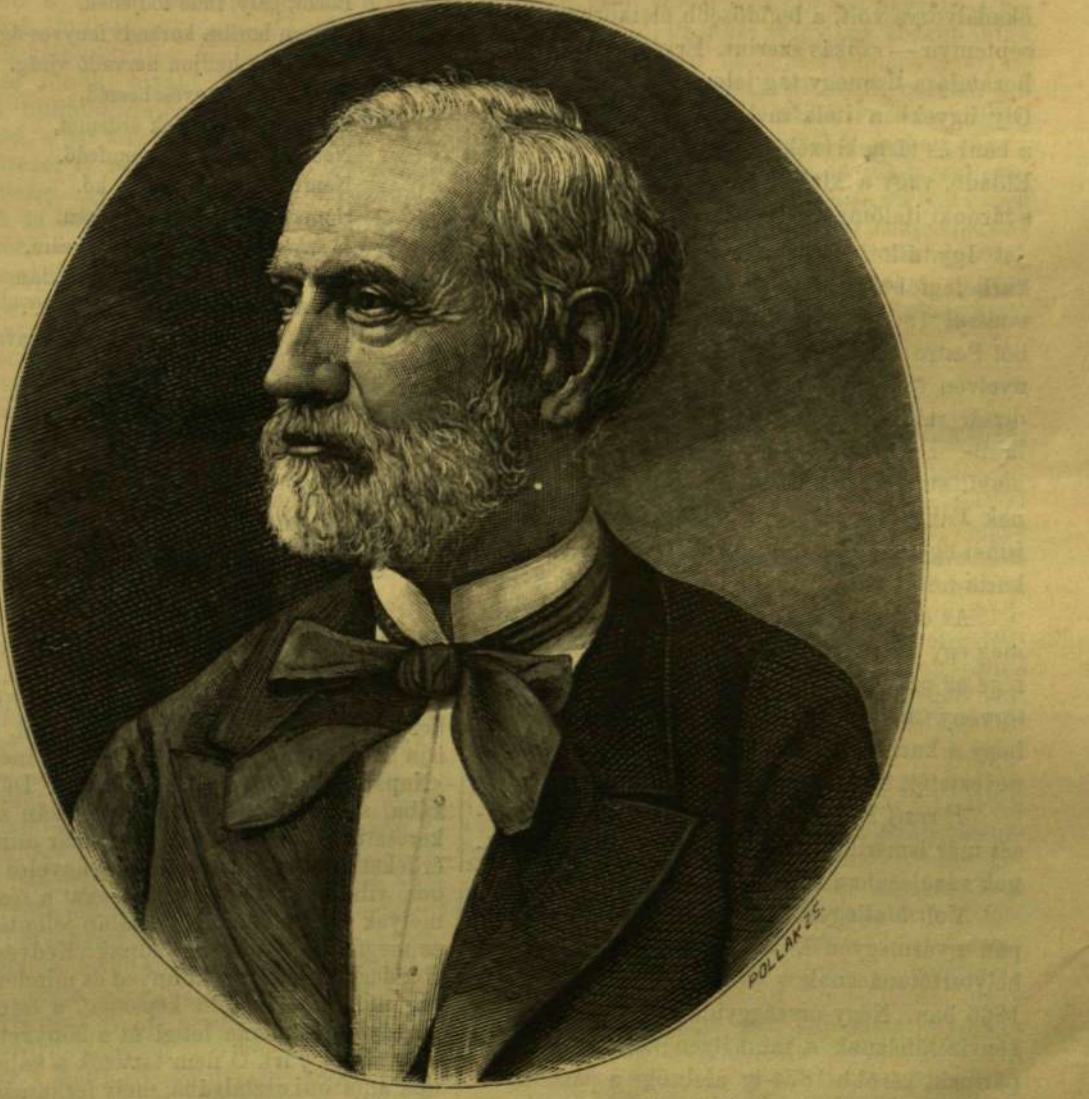
49-İK SZÁM. 1884. BUDAPEST, DECEMBER 7. XXXI. ÉVFOLYAM.
Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egy évre 12 frt POLITIKAI UDONSÁGOK együtt: 1 félévre ... 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 2 frt félévre ... 4 *
Csupán a POLITIKAI UDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt félévre ... 3 *
Külföldi előfizetőknek a postai megkötésről viteldi is csatolandó.

A KURIA ÉS ELNÖKE.

HAZAI igazságszolgáltatásunk története még nincs megírva. S nincs megírva, a mi ezzel szorosan összefügg, bíróságaink s bírói intézményeink története se. Pedig ez nemcsak önmagában rendkívül érdekes, hanem azon kívül még annyira fontos is, hogy e nélkül nemzetünk és államunk valódi történetének jó megírása teljességgel lehetetlen.
Van egy csomó közjogi és magánjogi tudományos könyvünk, mely röviden és szórványosan bíróságaink történetének némely részletét is időszertei rendben felsorolja. De ez oly messze van a valódi történettől, mint az adomák gyűjteménye. Összes történetbúváraink s történetíróink közt még eddig egy sem akadt, ki csak a tervet is elkészítette, vagy ki csak a tervvel is tisztában lett volna, a mely szerint bírói intézményeink történetét meg kellene s meg lehetni írni.

állami életben élő nemzeti érdekeket, vagy időnként és esetenként nem állott-e idegen állami vagy hatalmi érdekek szolgálatában: mind e kérdések rendszeresen föl téve, megoldva s valódi történetírás keretében feldolgozva nincsenek.
Pedig se a hadviselés, se a politikai törvényhozás, se a szépirodalom oly igazán hű képet a nemzetnek egyéni és történelmi jelleméről nem nyujt, mint magánjogi benső élete. Hadviselésünkbe s törvényhozásunkba a külső kényszer, szépirodalmunkba idegen nemzetek irodalmának világító fénye sokkal inkább befolyászik, mint magánjogi életünkbe a külső befolyás. Tatár, török, osztrák ezt bánta legke-

vésbé, népünk jelleme ebben fejlődött legszabadabban. Oly szabadon, hogy még írott törvénykönyvek is nagyon kevésbé korlátozák. Szokáson alapult a jog s szokásjogon bíróságaink ítélkedése.
Bíróságaink közt legrégibb, sőt állami létünkkel egykoru a királyi kuria. Névszerint fennáll kilenczszáz év óta s néhány rövid szomorú korszakot kivéve, tényleg is fennállott mindig. Mint neve is mutatja, a királyi udvar bírósága volt az eredetileg s fenállott és működött mindenütt, a hol jelen volt a király és udvara. Sőt századokon át a király udvarával együtt bejárta az országot, hogy a panaszokat elintézte, a panaszosoknak igazságot szolgáltat-

PERCZEL BÉLA. Ellinger Ede fényképe után.

«sötét tartomány» bensejébe hatolni s ez alkalom annál becsebb volt, mivel a nagy földrészből ma már tényleg csak a Nigertől a keleti nagy tövidéig fekvő rész az egyetlen nagyobb terület, melyet a földrajzírók épen nem ismernek. Az előre hatolást nagyon megkönnyítette a Niger fő mellékfolyója, a mi Dunánkhoz hasonló nagyságu Binuë, mely csaknem egyenesen kelet felől, tehát az eddig teljesen ismeretlen világrészekből ömlik a Nigerbe. E nevezetes és Afrika ismeretében oly nagy szerepet játszó folyó kikutatásának fő érdeme Flegel Ede Róbert német utazót illeti, kit most ünnepeltek Németország fővárosában, s a kinek két néger kísérője társaságában a berlini földrajzi társaság ülésén történt bemutatását ábrázolja jelenképünk.

HOFER KÁROLY.

Flegel még fiatal ember. 1851 okt. 13-án született, Vilna orosz városban német szülőktől. Korán árvaságra jutván, Rigán könyvkereskedő-segéd lett, majd Németországba költözött. Kalandos hajlamainak megfelelő állást csak akkor nyert, midőn 1875-ben Gaiser és Witt gazdag hamburgi kereskedők a Niger deltájához közel eső Palma nevű kereskedelmi telepökre küldték. Három évig maradt itt s e három év elegendő volt, hogy az egyszerű kereskedő egészen praktikus és ügyes felfedező utazóvá képezze ki magát. 1879-ben már egy angol misszionárius hajón, a «Venn Henry»-n, mint pénztárnok behatolhatott a Niger folyón az ország bensejébe s itt nemcsak a benszülöttekkel érintkezve tette magát hasznossá, de tanulmányainak is hasznát vette, mivel a hajó egy

darabig a Binuën is folytatva utját, e kevéssé ismert s tudományosan még ki nem kutatott vidékről igen ügyes leírást s egészen használható térképet készített. A német afrikai társaság e sikerért 6000 márkát utalványozott számára s megbizta őt, hogy a Binuë folyót alaposan

re tenni szert, egy öreges, nyugodt kedélyű emberre, ki nagy tekintélynek örvendett. E férfiú «Mada gu mai gas in baki» nevet viselt, a mi annyit tesz: «herceg, a bajusz tulajdonosa» s Flegelnek valóságos jobb keze volt. Az ajánlólevél segélyével csakugyan nagyobb akadály nélkül

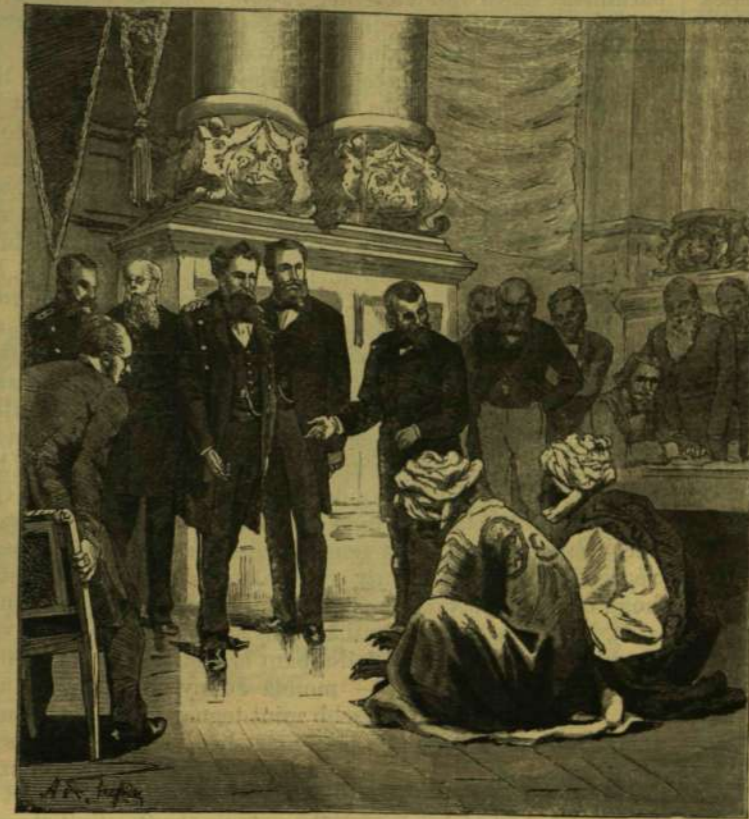
kutassa át s lehetőleg annak forrásvidékéig hatoljon.

Flegel első utazásában is tapasztalta, hogy a Binuë vidékén lakó néger törzsek főnökei épen nem barátságosak az idegenek iránt; a leghatalmasabb főnök, Adamua ország fejedelme, egyenesen visszaküldte az ajándékokat s megtiltotta, hogy országába menjenek. Ez okból szükségesnek látta, hogy újabb kísérlet előtt ajánlólevelet szerezzen a szokotói szultántól, ki a Niger középső vidékén s környékén a leghatalmasabb ur, úgy hogy az adamuai s más fejedelmek is mintegy hűbéri viszonyban állanak vele szemben. De ez ajánlatot sem szerezhetette meg közvetlenül, előbb egy pár utba eső kisebb néger fejedelemtől kellett ajánlatokat kérnie. Mindjárt az első közülök, a nupei «király», nem volt székvárosában, hanem mintegy 14 napi távolságra háborút folytatott, a mi e néger kis fejedelmek rendes mulatsága. Elment oda s megnyerte az ajánlatot. Így folytatta tovább utját a szokotói szultán több száz mérföldre fekvő fővárosáig s csak midőn a hatalmas fejedelem arab nyelven irt ajánló levelét megkapta, tért vissza a Niger torkolatához s gondolhatott a komoly utazásra.

1882 tavaszán indult el. Mindjárt kezdetben sikerült egy kitünő kísérőre tenni szert, egy öreges, nyugodt kedélyű emberre, ki nagy tekintélynek örvendett. E férfiú «Mada gu mai gas in baki» nevet viselt, a mi annyit tesz: «herceg, a bajusz tulajdonosa» s Flegelnek valóságos jobb keze volt. Az ajánlólevél segélyével csakugyan nagyobb akadály nélkül

jutott Adamua fővárosába, Jolába s onnan délkelet felé fordulva lovakon haladt Ngaundere helységig, melynek közepében ered a Binuë s egy mintegy 2000 méter magas vizválasztón túl a Logone, mely már a Csad tóba ömlik. Utazása alatt azonban az apró néger főnökök annyira s oly sokszor kizsartották, hogy utját tovább nem folytathatták már 1883 márczius havában visszatért Logosba a guineai parthoz. Nem érdekeltlen megtudni, hogy mily drágán kellett neki itt mindent megfizetni. Egy darab ökölyi nagyságu yamgyökér öt kauri kagylóba került, hasonló mennyiségű pálmaolajban főzött babért már 20 kaurit kellett fizetnie s egy kis folyón történt átszállításáért ezer kagylót kértek. De még magasabbak voltak a vámkövetelések, s egy pár helyen összes vagyontát el akarták venni, Wukariban, Kororofa fővárosában, oly ürügy alatt, hogy az országot s a várost megbabonázza, a bübáj megszüntetésének költsége fejében nagy összeget zsaroltak rajta. Mindennek dacára négy év alatt, melyet csaknem folytonosan utazásban töltött, alig 25,000 márkát költött el s így egy év alatt átlag 3000 forintot, a mely összegnek épen nem mondható.

A már híressé vált utazót saját ajánlközása folytán a német-afrikai társaság utolag segélyezte, hogy megkezdett fölfedező utját folytassa s a Binuë forrásától dél felé hatolva igyekezzen a Kongo egyik vagy másik mellékfolyóját s azután a főfolyót magát elérni. Utazónk ez utasítás szerint múlt év december havában újból utra kelt s

FLEGEL KÉT NÉGER KISÉRŐJÉNEK BEMUTATÁSA A NÉMET FÖLDRAJZI TÁRSASÁG ÜLÉSÉN.

nagyrészt előbbeni utronalán haladt a Binuë forrásvidéke felé. Most egy másik utitársat is szerződttetett, Madugu den Tamburit (herceg, Tamburi fia), ki szintén igen hasznos utitársnak bizonyult. Utjában több igen egészséges és termékeny vidékre talált, melyek gyarmatosításra

nagyon alkalmasak. Azonban Tibati királya meggátolta a továbbmenetelben s a Binuë forrásvidékénél levő hegységen túl nem mehetett s a mult nyáron visszatért Kamerun vidékére, a hol az új német okkupáczióknak tanuja lehetett.

Innen jött Flegel október elején Berlinbe említett két fekete utitársával együtt. A német földrajzi társaság ugyanakkor diszünnepet rendezett tiszteletére s ezalkalommal fordult elő a kepünkön ábrázolt jelenet, midőn tudniillik Flegel két néger kísérője jellemző öltözetében letérdepelt a társaság elnöke, Schleinitz ellenadmirál s dr. Guszfeldt ismert afrikai utazó előtt, kik a földrajzi társaság elismerését fejezték ki a két néger hűsége s ügyessége felett. Az ünnepély s Flegel jelentései különös hatást gyakoroltak nemcsak a társaság tudós tagjaira, hanem az egész nagy német nemzetre is, mely jelenleg annyira elmerült a gyarmatosítási politikába s a Flegel által felfedezett vidéket méltán tekintheti úgy, mint a Kamerun mellett levő kis német gyarmat igéretföldét, hol már a közel jövőben tekintélyes német telepek támadnak s esetleg Németország egy főkiráldalma alakul. Az utazó tudósításai valóban kecsesgetők. Bár az egész vidék a tropikus éghajlat alatt fekszik, a déli szélesség 5-10 fokai között, sok helyen van igen egészséges vidék s mindenütt gazdag tenyészet. A kereskedelmi fontosságáról elég fogalmat nyujthat az, hogy Jolából, Adamua fővárosából, évenként 1600 mázsa elefántesont kerül forgalomba s magán a Binuën legalább ezer kilométer hosszúságban nagyobb nájak is

Lady Brassey.

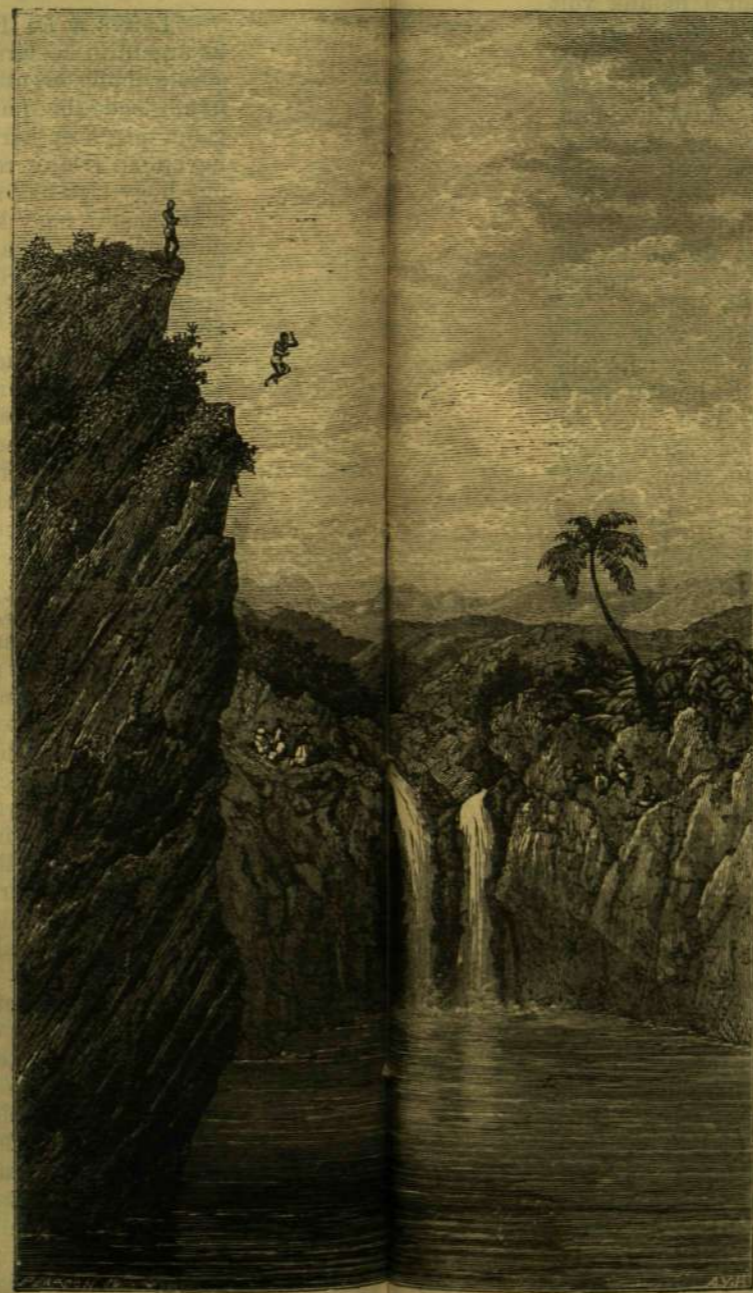
Harezí álarczok a honolulni muzeumból.

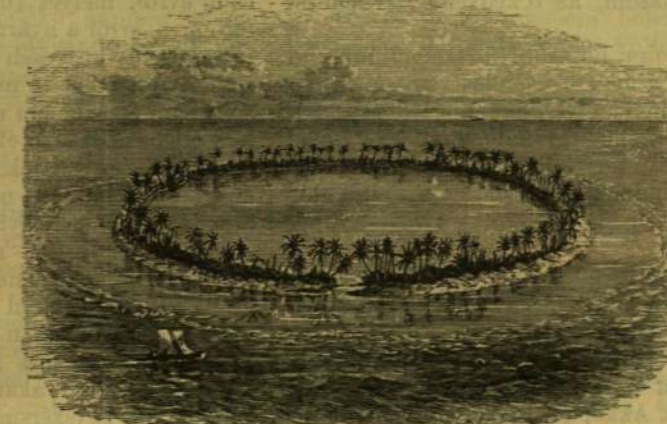
Egy matröztréfa.

TÜZES TÓ A KILAUEÁN, ÉJJELE.

KETTŐS VIZESÉS EKI SZIGETÉN.

Tatakotoroa szigete.

Arrima, a bambuszkosár-fonók falva.

A FROWARD HEGYFOK.

kényelmesen közlekedhetnek. De mig itt e nagy részt vad indulatú nép között európai telepek keletkezhetnek s európai élet fejlődik ki, addig bizonyosan sok idő fog még elmúlni.

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Irtá BESANT WALTER.
HUSZONHARMADIK FEJEZET.

Szegény Frank! Szegény mylord!

Ki levén mondva a halál ítéletét a lordokra, most már csakugyan itt volt a cselekvés ideje. S az elítéltek hozzátartozói és barátai nem is késtek megenni mindent, ami az elítéltek megmentésére vezetett. Soha Angliában, felségsértés ezimén elítélteknek nem is voltak anyai s oly magas rangú barátai mint ebben az esetben. Maga a walesi hercegnő is melegen érdeklődött irántok s kész volt közbevetni magát javukra. S bármily nehéz volt is az elítéltek közül csak egyet is megszabadítani, ő különösen lord Carnwath-t szemelte ki kegyelme tárgyául. Lord Hamiltont küldte hozzá azzal az izenettel, hogy tegyen teljes vallomást, mint egyedüli eszközt megkegyelmezésére. Erre a lord nyilatkozatot írt, melyben megvallotta, hogy átment Franciaországba, a trónkövetelével értekezett s még azt is megbeszélte, nem kellene-e a svéd királyt segítségül hívni, hogy fegyveres erővel helyezze vissza Jakabot atyjá trónjára. E vallomásra lord Carnwath meg is kegyelmezett a király, de megfosztotta őt czimeitől s mint egyszerű nemesnek kell Skóciába haza mennie. Nightsdale grófné, vakmerő csellel s nagy kincs árán szökéssel mentette meg urát, miután előtte való nap személyesen kísérelte meg, a király kegyelmét kinyerni számára, de hiába. Útját állta a királynak saját palotájában, de a király nem akarta kihallgatni. Aztán elébe vetette magát s megragadta a király kabátját, ki azt ki akarta tenni kezeiből s néhány lépésnyire — durván, térdein hurokba a kétségbeesett nő, míg szolgál ki tépte őt kezei közül, becsukták előtte az ajtó s a szerencsétlen grófné ajtultan rogyott a padlóra. De kétségbeesése új erőt adott neki — s másnap, mikor a kegyelem megérkezett, lord Nightsdale már szabad volt — neje megszöktette.

Lady Derwentwater is megkísérelte a király kegyelmét. A király el is fogadta, kihallgatta az előtte porba borult, de egy vizsgálató szót sem adott neki. Pedig vasárnap volt, közvetlen az isteni tisztelet után, mikor a szívek lágyabbnak s a megbocsátásra fogékonyabbnak kellene lenni. A királynál nem nyrvén kegyelmet, a grófné a parlament két házához fordult. A lordok támogatták is kérelmét, de az alsóház két szavazatbővítéssel elvetette s napi rendre tért fölötte.

E közben, hétfőn, február 20-án, két nemes ment a Towerbe s a király nevében kegyelmet ajánlt a grófnak, ha a király felségét nyilván elismeri s a katolikus hitről a protestánsra tér át. Ő azonban e feltételt visszautasította, mondván, hogy kézebb megválni életétől — s ha száz élete volna, mind a száztól — mint hitétől. En hajtottam volna, hogy a protestáns egyház kebelébe térjen, de megvallom, hogy ha ezt élete megváltásáért tette volna, nem állana előttem abban a magasságban, melyben áll azért, hogy ezt nem tette.

Mig a grófné s hatalmas barátai sikertelenül próbálták megmenteni lord Derwentwater, mások egyszerűbb, de biztosabbnak látszó módon törekedtek ugyanarra a célra — melyet talán el is értek volna, ha a végzet, mint mindig elbeszéltem, közbe nem lép. Radclyffe Frank, mint a hozzá hasonló helyzetben levők rendszerén, egy nap kétségbe volt esve s bizonyosnak tartotta halálát, másnap jeli volt föreményével s várta felgyógyulását. Ily jöböl reményű állapotában közölte vele tervét Jenny, s a nemes szívű ifjú kész volt magát feláldozni bátyja megszabadítására, sőt türelmetlenül sürgette, hogy menjenek azonnal — vagy ha ma nem kell, holnap.

— Dóra hugom, — mondá nekem, — az én egész életem el volt vesztegetve. Mit tehet egy szegény katolikus nemes, ily állapotában az országnak hazájáért. Tanultam volna — az egyetemekre sem bocsátanak, mert katolikus

vagyok; államférfi akartam volna lenni — a parlament zárva van előttem; katoná? még az ország színeit nem engedik viselnem. Hadd legyen hát legalább valami haszna életemnek; ha bátyámat megmenthetem a vörpadtól, mégsem életem egészen hiába, nyugodtan meghalhatok.

Mondtam neki, — ámbár magam sem hittem, — hogy nem kell meghalnia, sőt meg fog gyógyulni s élni; de ezt a bátor és nemes dolgot meg kell tennie. De szívem elsorult, látva, mily gyöngö, hogy lábán megállni, sőt fejét egyenesen tartani sem bírja s ha az a borzasztó köhögés rá jó, minden perczen meghalhat. Csak ha Jenny mellette volt s varázsmesterségével elaltatta, szabadult meg kínaitól. Ha aludt, akkor legalább nem köhögött s egy kis erőt gyűjthetett a pihenésben.

Hilyard ur és én, ha mellette voltunk, csak összenézünk s szomorú gondolatokat váltottunk egymással. Mi láttuk, hogy haldoklik s csak azért imádkoztunk, hogy nemes szándékát még végrehajthassa. De Jenny nem akarta hinni, hogy oly rosszul van. Igaz, hogy ha ő mellette volt, jobban is volt. Halothalovány arca meg elevenülték s zemeiben fellobbant az élet tüze.

— Ma jobban van, — mondá Jenny minden reggel. — Sokkal erősebb mint tegnap. Ha még egy ilyen jó éjszakája lesz, megteheti, a mit tenni akarunk.

Egy reggel, ágya mellett, mig a szegény beteg, lüvös kezei érintésétől szokott álmába merült Jenny elbeszélte: hogy szeretett belé, hogy követte őt a színházhoz, mely részt vett dicsvágya diadaliban s mikor azokkal eltelt már, mint szédít édes álmokat egybekelésükről, hogy majd elhagyja a színpadot, visszavonulnak a világtól, talán Franciaországba, s ott a magányban mily boldogok lesznek, ő elfelejti a dicsvágy álmait, Frank a rang büszkeségét.

— De Jenny, — mondám, — ő katolikus és kegyed?

— Oh, én? Én cigány leány vagyok s van-e a cigánynak vallása? nem mindegy-e, akármilyen vallásom, az ő kedveért szívesen leszek akármilyen!

Egy pár óra hosszat beszélgettünk, mi alatt Frank abban a csendes és pihentető álomban feküdt, a melybe őt Jenny ringatta. Mikor színházba kelle t mennie, keze érintésével ismét felébresztette, elbucszott tőle s megígérte, hogy holnap visszajő s ha Frank elég erős lesz, elmennek a Towerbe s végrehajtkák szándékukat.

En még vele maradtam — s kérésére ismét elmondtam neki egész szerepét, melyet el kellend játszania, — mint a gyermeknek addig ismételtük a lelkéjét, mig könyv nélkül megtanulja. Vidám volt és sokat beszélt, mig rá-rá-jött a köhögés. Akkor én beszéltem vagy olvastam neki s így töltöttem vele az egész estét. Mikor eljött az idő, hogy lefeküdjék, behívtam a gazdasszonyt s jó éjt kívánva neki, elbucsztam tőle.

Igazán — magam sem hittem, hogy egy haldoklálól töltöttem az estét. S reggel, mikor bementek hozzá — halva léltek ágyában. A halál álmában jött reá, szeliden, fájdalom nélkül; mosolyt talált és hagyott arcán. Arca, visszanyerve szelid nyugalmát, annyira hasonlított bátyjához, hogy akárki összevethette volna vele. A terv bizonyosan sikerült volna, — ha a végzet meg nem hiusítja!

Azonnal hirt adtak nekem is, Jennynek is. Én Hilyard ural siettem oda; Jennyt már ott találtam. Könyek nélkül, néma, lemondó fájdalommal ült ágya mellett.

— Hagyjuk magára vele! — mondám Hilyard urnak s huzzuk be az ajtó!

Frank tehát meghalt, s vele meghalt utolsó reményünk is a lord Derwentwater megszabadítása iránt. Akkor már csak négy nap választotta el (ámbár mi azt nem tudtuk) az ítélet végrehajtásától. Vasárnap reggel volt — az a vasárnap, melyen a grófné (ki sógora haláláról még nem volt értesítve) templom után a királyhoz ment, kegyelmet kért s tőle vizsgálatlanul utasított el.

A lord Derwentwater utolsó napjairól egy levélből értesültem, melyet tisztelendő Pippard (katolikus lelkész) ur intézett a grófnéhoz. A gróf ugyanis, mikor megtudta, hogy meg kell halnia, a katolikus egyháznak Londonban akkori főpapiját, Gifford Bonaventura apostoli

vikáriust kérte magának, hogy őt a halálra előkészítse; de e kérelmét megtagadták s egy egyszerű papot, Pippard urat rendelték mellé. E derék és tiszteletreméltó férfi hiven teljesítette kötelességét a halálra ítélt mellett s utolsó napjairól részletes tudósítást adott nevének, a ki a levelet közölte velem s én azt egészen lemásoltam a magam számára.

E szerint a gróf elejétől fogva, — még a mikor nem is veszette el minden reményét a szabadulás iránt, mert melyik bűnös is ne remélne, hát még az ártatlan! — teljes megadással hordozta sorsát s készítette lelkét a halálra. Mikor a hit-hagyást ajánlották fel neki élete árú (s e gyalázatos ajánlatot még kétszer ismételték neki) — azt felelte, hátát ad Istennek, hogy alkalmat nyújt neki: bebizonyítani hozzá való ragaszkodását s egy perzig sem ingadozott szilárd hitében.

Nejét arra kérte, hogy az ítélet kimondása után azonnal bucsuzzek el tőle, hogy a fájdalom megváltáson átesve, hátra levő napjait egészen Istennek s megterésének szentelhesse. De a grófné nem tudott megválni — s később is eljött, valahányszor bebocsátották. Mind a mellett nemesen és megnyugodva váltak el. Mert mikor a király is, a parlament is elutasította a kegyelmi kérvényt, az utolsó előtti napon — egymás mellett térdre borulva, együtt imádkoztak a szabadulásért s a mielőbbi boldog viszontlátásért — s ez ima oly csodálatosan megerősítette mindkettőjüket, hogy szinte vidáman váltak meg egymástól. A gróf legalább csak egy rövid percznyi zokogással adta gyöngöcske jelét. De mikor gyermekeitől kelle bucsuznia — és alig két éves fiát s nagybocsak, angyalszép leánykáját karjaiba ragadta, akkor könyei záporként ömltek s nem tudott erőt venni zokogásán.

Ez a nemes lelkű s magasztos szívű ember még rólam is megemlékezett utolsó napján. Mert e napokban, ha a grófné nála volt, mindig és sokat beszélt neki elmúlt életéről, gyermekkoráról, neveléséről Szt.-Germanban, aztán visszatéréséről Angliába, arról a karácsonyról és új évről, melyet Diltonban én is nálók töltöttem s arról a nyárról, mikor ő nálunk volt és rólam oly kegyesen és barátságosan emlékezett, a mit soha el nem feledek, — ámbár soha sem is érthetem meg, hogy oly magas szellem oly családában el lehetett a nekem tulajdonított jelességek s bajok iránt. Sőt még egy drága emléket is küldött nekem, melyről — mint mondá — rá s az együtt töltött szép napokra emlékeztem. «Adj — rendelé nevének — Dórának valami emléket nevében; oly valamit adj, a mit én adtam neked s a mi előttem is nagyon kedves, ez kétszeresen becses lesz előtte.»

Soha ily nemes lelkű ember nem volt a világon. Ereztetni akarta velem, hogy nem feledte el; de egyszermind azt is, hogy tiszta és salaktalan érzellemmel gondolt rám, melytől sem értett neje iránti hűségének, azért akarta, hogy az emlék, melyet nekem szánt, nejétől jöjjön.

Ily értelemben fogadtam el azt a drága smaragd- és topáz-kövi gyűrűt, melyet a grófné saját újjáról huza le, tüzőtt az enyémre; mig megszökolt s könyektől áradó szemekkel így szólt hozzám:

— Hallottál-e valaha ilyent, Dóra, hogy egy nő férjétől emléket adjon egy másiknak s még se legyen féltékeny? Pedig, kedves Dóra, én mindig tudtam, hogy ő téged soha sem szűnt meg szeretni és becsülni s mégis oly hű volt hozzám, oly egészen a magaméknak tudtam őt, hogy soha nem voltam féltékeny rád egy pillanattig sem!

Valóban úgy volt. S most — anyyi, anyyi év után, esodálkozom magamon, hogyan gondolhattam egykor keserűséggel arra, hogy a férfiak hogy változathatják oly könnyen érzelmeiket s hogy cserélhetik szerelmök és rajongásuk tárgyait! S ha most meggondolom, hogy utolsó halálrakészültében is ő még rám gondolt — büszkébb vagyok rá, mint ha rajtam, kívül soha nem is szeretett volna mást!

A tisztelendő Pippard ur levélét, melyben mylord utolsó napjait részletesen leírta, szent erekyeként megőriztem magamnak s minden évben egyszer, kivégeztetése napján, könyek közt olvastam végig — s nem kétkedem, hogy özvegye is ugyanazt tette; mert soha sem mosolygott többé férje halála után, — csak lassan hervadozott s néhány év múlva meg is halt sze-

HAGYJUK MAGÁRA VELE S HUZZUK BE AZ AJTÓT.

gény, bár még harmincz éves sem volt, Louvainban, az ottani angol apáczá-zárdában, a hol kegyesen élte le végeit s a hol el is temette. Gyermekéi közül a fiu — tizenkilencz éves korában egy balesetnek esett áldozatul; ellenben a leány, lady Anna, mostanában ment férjhez egy katolikus peerhez, lord Petre-hez, kinek nagy bátyja a lord Derwentwater nővérét vette föl. (Legyen boldog s hosszú élettel és sok gyermekkel megáldva.)

De vissza kell térnem mylord utolsó napjára, e legszomorubb emlékü napjára az én — egykor oly boldog, oh oly siralmas életemnek is!

(Folyt. köv.)

A TÁNCZ KIRÁLYNŐJE.

A művész-világban alig van ragyogóbb név Ellsler Fannyénál. Öreg, megtört emberek szemében még ma is felragyog az ifju tűz, ha róla beszélni kezdenek. Mert ismerte őt az egész művelt világ; ország, nyelv, rang nem vetett határt dicsőségének, s egy egész nemzedék nőit fel abban a hódolatban, mely az ő nevére s személyné köré szorult. Ma már csak mesebeli álomnak tűnik fel a felszárad előtti mámor, mely föltétlen hatalommal büvölte el a kedélyeket s melynek középpontja egykor az a most már agy nő volt, kit ault hó 29-dikén kísérték Bécsben örök nyugalomra, a hietzinger temetőbe. A mai józanabb és ridegebb kor talán nem is volna képes oly kultuszát üzeni egy nő iránti rajongással, mint az volt, melylyel Ellsler Fanny kora körülvette. A művész történetírója, minden elismerése mellett a nő művészi érdemeinek, nem fogja feledni, hogy dicsőségében része volt a kornak, része volt a divatos romantikus hajlamoknak is.

Ellsler Fanny 1810. jun. 23-án született Gumpendorfban, mely akkor még Bécs külvárosa volt, mig ma annak hatodik kerületét teszi. Ellsler Jánosnak, a nagy zeneszerző, Haydn barátjának és utitársának volt leánya, s úgy ő, mint két évvel idősebb huga, Teréz, már korán nagy hajlandóságot mutatott a táncz iránt. Sajátságos, hogy mennyre vérében feküdt az egész Ellsler családnak a táncz; igaz, hogy három testvér őt nőtt fel úgy szólva, a bécsi táncz ősapjának, Haydnnak térdein, kinek hangyejeit az apa nagy kitarással másolgatta. Csupán Teréz, ki később 1850-ben Adalbert porosz királyi herceg neje lett, egy csaknem hat láb magas, ritka arányos idomu, igazán junói alak volt az, a ki mint gyermeklányka feltűnő nehézkesen tánczolt, úgy hogy a fiuk, házi mulatságok alkalmával, hamar ott hagyták a nézi forgatható leánykát és Fannyhoz me- nekültek. Anna, a harmadik nővér, szintén a balletnél volt, de közepesebb tehetségei mellett

nem sokra vihette. Volt még egy unokanővér a családban, egy csinos, élénk barna lány, s az sem kerülhette ki sorsát, a színpadot és a tánczot.

Az első utmutatást az «an der Wien» színházban, a gróf Pálffy-féle gyermek-balletnél alkalmazott Horschelt balletmestertől nyerték. Aumer mester által képezetve tovább, 1817-ben a császári operához szerződtek, de 1825-ben már anyok kíséretében Nápolyba mentek, hol kiváló tehetségüket nagy tökélyre fejlesztették. Dicsőségük tulajdonképeni bölcsője azonban Berlin lett, hová 1830-ban költöztek, s mindjárt kezdetben a kritika és a közönség osztatlan elismerését nyerték ki tánczaikkal. Kettőjük közül az ünnepebb azonban az ifjabbik, Fanny volt, kinek lapunknak közölt arcképe is épen dicsősége tetőpontjának e delelő idejéből való, s őt mint százezi lányt ábrázolja, egy hasonczimú, ma már repertoire-ról teljesen letűnt balletben.

Bécs Ellsler Fannyt 1837 júliusában látta viszont s ez alkalommal oly meleg fogadtatásban részesítette, hogy maga a híres humorista, Saphir, így irt róla. «Ellsler Fanny, mint Sylphide, a kellem kinyilvánulása, a kecs megtestesülése. Tánczát nem lehet kritikailag bonczolni, egyöntetű ö-szejátszása az a tagoknak és formáknak, virágvelekeknek egy virággyűzése, vonaloknak, köröknek és sugaraknak egybefolyása a legtökéletesebb idom-összhangba.» Nehány vendégzereplés után Ellsler Fanny újra körutrá indult Olaszországba, Angliába, Oroszországba és Franciaországba, hol mindenütt diadallal fogadták. Párisban Louis Veron, az ismert író kezét kérte meg s a legjobb nevű kritikuskok, Jules Janinés Gauthier Theophil első helyre méltatták ítéletükben. Utóbbi azt is megjegyezte, hogy «nem is a zene ütemeire látszik tánczolni, hanem úgy tetszik, mintha kezeivel rázná ki a zenéből a rythmusokat.»

1840-ben a művész, kit eddig minden vendégjátékában nővére Teréz kísért, egyedül indult utra Amerikába, s az Egyesült-áallamokban és Havannában még nagyobb sikereket ért el, mint Európában. Nem egyszer a tengerentuli lelkesedés éppenséggel grotzsk módon nyilatkozott. A midőn a birneves tánczosnő 1841. télén New-Yorkban egy kis szünetet tartott, valahányszor sétakocsizásra indult négy almászürke által vont szánján, mindjárt kísérettől csatlakoztak a többi fashionable szánok is, hogy egy egész diadalmenet élén látszott haladni. Egy ízben pedig Havannában egy lelkes műbarát neki ezer darab szivart küldött, melyek a barna fedőlevél eltavolításán után tiszta aranyank bizonyultak. Egy még becsesebb szivart ajándékoztak neki másodszori Havannában léte alatt, 1842. februárjában, ez hosszukás,

brilliantokba foglalt ékközből állott, melynek csomka végén, a szivar égését jelezve, pompás rubin tündökölt.

Az ünnepeit művésznő még ez évben visszatért Európába, s Berlinben folytatta zerepléseit. Az 1842-ik év pedig újra a bécsi operánál találta, majd Angliába, Hollandba, Belgiumba és Olaszországba tett utazásokat. Különös kitüntetés érte Münchenben, hol Lajos király is ódat írt hozzá antik versméretekben és nálunk, Budapestben, hol szerenádokkal és fáklyászennel tisztelték meg.

Budapesti vendégzereplése az 1844-dik évben történt. Egyetlen főváros nem részesítette nagyobb kitüntetésben, úgy hogy utóljára még azt a hirt is kezdtek pengetni, hogy Ellsler nem Bécsben, hanem Magyarországon, Kismartonban született volna s pesti vendégzereplése is honleányi vágyából folyt. Elég az hozzá, hogy épen akkor Londonba készült a «mennyei Fanny», «a megtestesült tánczköltészet», mint nevezték, s előbb Pestre rándulván, három előadásra szerződött a német színházzal. Azonban utánaomlott Pest s hétszer nézte meg. És ezenkívül nagy fáradsággal és utánjárásal rábírták, hogy június 2-án déli 12 órakor a magyar színházat is «méltassa honleányi kegyére.» Egy páholy 40 váltó forint volt, egy állóhely 3 frt 20 kr. Zsufolva volt a színház, ünnepeleg kivilágították, a páholyok alatt rózsafüzér pompák, a páholykönyöklők bokrák terheit emelték, s a páholyokban virágokkal telt kosarak várakoztak. Mikor megjelent, «a kebel lángja kitört», a torkok harsogtak s szakadatlan «éljen» és taps fogadta. A színház fala majd szétrepedett a süketítő tombolás és zajgásra. Ellsler egyszer azt mondta mosolygva: «Köszönöm». Erre majd megnyilatkoztak az egkek, olyan dübörgés és riadalmomat adott. A repülő versek, a virágok első-tétítették a színházat. Az nap estején 10 óra után tömörked nép gyűlt a Dunapartra. A tömeg ellepte a partot, a hid-utczát, az «Angol királyné» előtti tért. Csipős hideg volt (jun. 2-án). Szerenádott adtak Fannynek. A Rákóczi-indulóval kezdtek. Póznákon bengáliai tüzek égtek s a játszó gyermekek öriszére 150 szuronyos katonát küldött a katonai direkció. Fanny kikönyökölt, azt mondta: «Köszönöm szívemből». A tömeg csak éjfel után 1 órakor oszlott el.

Csak a «Nemzeti Társalkodó» tudósítója irt keseritlen a tánczosnő diadaliról. Ő nem osztózik «véreinek gyávaságában» — mint magát ki-fejezi, s bár teljes elismeréssel van az Ellsler művésztete iránt, nem nyomhatja el azt a gondolatot, hogy a mi pénz parázoltak rá, milyen jól meg lehetett volna menteni azzal a bukó-félben levő cukor-finomító gyárat s milyen szépen fordíthaták volna teledjára, házi adóra. A Rákóczi-indulóra, melylyel a neki adott szerenádot bevezették, gunyosan jegyzi meg: «Igy vesztegették el a nemzeti kincset, a Rákóczit egy tánczosnő tisztetére, s így pazarolták a Szózatot. Gyémántok ezek gyermekekben... A chachuca táncz megbolondított. A ki ez ördög ellen szólana, azt vasba vernék s véres korszort raknának a fejére.»

Az 1848-iki nagy és viharos mozgalmak közepette Szt.-Pétervárt időzött Ellsler Fanny, hol ép úgy, mint Moszkvában határátoln ovációkkal fogadták. Művészi pályája azonban már alálélag hajlott. Németországba visszatérve még különböző székvárosokban lépett föl s aztán Bécsbe ment, hol a Karl-színházban 1851 jun. 21-ikén a legrokonszenveseb fogadtatás mellett lépett föl utóljára.

Ez időtől fogva elvonultan élt Hamburg melletti villájában, s csak három év múlva vette vissza újra a honvágy szülővárosába, hol azontul állandóan tartózkodott.

Ellsler Fanny utóbbi időkben már csak ritkán szerepelt a nyilvánosság előtt nevével, s ama több oldalról vett felszólítást is, hogy emlékiratait írja meg, állhatatosan visszautasította. «A mi elmúlt, legyen elmulva», szokta volt mondogatni. Színházi és művészi körökben azonban igen jól ismerték előkelő alakját, melyen az egykori szépségnek a legutóbbi idők is elévülhetetlen nyomai látszóttak, bár négy év előtt ülte meg betűenedik születési évfordulóját.

Diadalai idejében nem volt a világnak nyelve, melyen meg ne énekeltek volna arczsinét, háját, rózsás ajkait, ragyogó zemeit, csinos lábait, arisztokratikusan finom kezeit. Mindig kedvencz színebe, rózsaszinbe szokott

volt öltözködni, s még hetvennégy évét is úgy el tudta tükölni, hogy a finom metszésű arcz, a derült tekintet s a szájak szélén lappangó pajzán mosoly nem hagyta sejtetni agg korát.

Nemcsak mint táncosnő, mint némajátékos is jelentékeny volt és tekintetben Fenellája feledhetetlen maradt mindazok előtt, kik látták. Meglátni Ellsler Fannyt és beleszeretni, oly divat volt azon időben, melynek mindenki hódolt.

De Ellsler Fanny minden hódításai közt talán az volt legértékesebb és életére is legkihatóbb, mely őt a párisi opera egykori igazgatójához, a később férjévé lett Veronhoz fűzte. Veron 1834-ben Londonba utazott és ott látta első ízben Fannyt és nővérét. Csekély fizetésük volt akkoriban s még e csekély fizetésüket is rendetlenül kapták. Ekkor Veron 20,000 frank évi fizetés mellett hajlandónak nyilatkozott őket a párisi operához szerződíteni, s mikor a szerződést megkötötték, meghívta őket ebédre a Clarendon hotelbe. A fűyes menü végén, a gyümölcsös elgyűlése után egyszer csak egy ezüstfalczát adnak fel, melyen dessert gyanánt legalább 200,000 frank értékű ékszer állott, s melyek közül az Ellsler-nővéreket kényszerítették mintegy 8000 frank értékűt kiválasztani. — Drága és ritka ajándékban Fanny később is busásan részesült s hátra is hagyta azokat a becses ékszereket, többnyire gyémántból, smaragdából és gyöngyből állókat, melyeket Ferencz császártól, az orosz cszártól és a porosz udvartól kapott. Hátrahagyott ékszerei egész múzeumát képezik a ritkaságoknak, melyeknek tartalma, a nyakláncok, gyűrűk, karperecek és agraffe-ok közt, különösen kitűnik egy arany-szekerény, melyből, egy rugó megnyomására, rubintól, smaragdtól, gyémánttól és aranytól ragyogó madár ugrott elő, s szárnyait megemelve, csőrével felnyitotta s néhány taktust csicseregett. Hogy mily fejedelmi vagyont szerezhettek össze, kitűnik abból, hogy csak Amerikából egy millió felüli összeget hozott haza.

A legutóbbi időkig megtartotta Ellsler Fanny rendes heti fogadó estélyeit, melyeket az elmúlt fénynek egy-egy kegyeletes visszaemlékezése, köztük magas rangú tábornokok, főrangúak és fejedelmi személyek, a bécsi kongresszus idejéből, látogattak.

A világ előtt ritkán mutatta magát, legfőkébb színházban. Egészen visszavonult.

Agg kora súlyát csak az utóbbi években kezdte érezni Ellsler Fanny. Végelgyöngülése ellen ez évben is Badenben keresett orvoslást. Az utóbbi heteket azonban már csak otthon, ottománján fekvő tölthette, így érte utól a halál is. Csöndesen, fájdalom nélkül mult ki a nagy művésznő, kinek hire egykor betöltötte a művelt világot.

EGYVELEG.

* Nagy szépség-verseny lesz a jövő év elején Párisban. A világ minden részéből jönek van a szép nőknek arcképeiket beküldeni 1/2 életnagyságban s kivágot ruhában. A fényképek január elsejétől 10-ikéig közzé kell adni. A fényképek minden látogatójának ezüdlával szavaz s a szavazás eredménye napról-napra közzététetik. Végül egy Bonnat festő emlékelete alatt álló bíráló bizottság január 15—20-ika közt kihirdeti az eredményt. A fűjutalom egy 4000 frank értékű gyémánt-dímdm, 20 versenyző ezen felül még diplomát kap.

* A gyórsirással foglalkozó nőknek az Egyesült-Államokban igen nagy jövedelme van. Ballantyne kisasszony, ki a rochesteri törvényszéknél működik, 10 ezer forintot kap. Pulmer asszony Uticából 16 ezer, Grashy asszony Watertownból 17 1/2 ezer forintot

tot kap, ez utóbbiak különben a törvényszékekkel 17 hivatalos kerületet kell beutaznia. A fizetés nagyobb része a lapoktól ered.

* A telefonot Berliuben az ügyvédek nagyon használják. Minden törvényszéknél külön terem van e célra, honnan a felelők egész az ülés kezdetéig érintkeznek.

* A leghosszabb szó, Indiában, Bombay tartományban jelent meg nemrég maharathi nyelven egy könyv, melynek czime következő: «Shrimannad-hawawripanidhanawarnanatkakapadyaratnama. E rengeteg hosszú szó értelme: I. Rao Mahaw Peshwa halálára irt költemények.

* Az álmatlanság ellen abszolút gyógyszer nem létezik. Szesz italok élvezete vagy mezmizmus csak egyes esetekben használhat. Hasonló körülmény fordul elő az ugynevezett bradizmusnál, mely azt ajánlja, hogy lumjunkt be szemeinket s gondolatban kísérjük figyelemmel az orrlynkba be s kitóduló léghuzam mozgását. Legcélszerűbb eszköz még néhány percig igen lassan s nyugodtan lélegezni. Tény ugyanis, hogy az álmatlanság legtöbbször az agy vértőlulásától ered s a lassu lélegzés ezt megszüntetheti.

ELLSLER FANNY, MINT SVÁJCI LEÁNY.

* A mértékletességi egyeslet női tagjai az Egyesült-Államokban gyakran veszedelmek. Indiana állam Palmyra városában nemrég mintegy harmincz férfi-ruhába öltözött nő egy koresmát ostromolt meg revolverrel erőszaklat betörésem, minden ürveget, hordót s más az ildzethez tartozó butort s szerzőmöt összezsuztak, a szesz italokat kiöntötték s a koresmát azzal fenyegették, hogy legvilkolják, ha mérni fog még szesz ital a városban. A koresmáros csakugyan megijedt s kíváncsodolt.

* A pacsirta hírnevét, hogy a legkorábban kelő madár, kétségessé tette egy amerikai tanár, ki a korán kelő madarakról irt tanulmányt. Szerinte a varju és fűrj még korábban kelnek fel mezei fergeket keresni.

* A kholera-járványt Párisban egy szédelő felhasználta arra, hogy újságírás fiuk által a boulevardon hirdette «L'Anti-Trac» című lapját, melyben «kholeráról semmi szó sincs». A hirdetés valóban igazat mondott, mert nevezett lap vevői — négy tíres lapot kaptak.

* A szellemi munka a XVI-ik században igen olesón díjazott. Kálvin, mint a strassburgi egyetem tanára (1538—1541) évenként 80 forintot s egy pár hordó bort kapott. Lambert Ferencz, a wittenbergi egyetem híres tanára, hallgatóitól stmasteren-

ként 12 garas tandíjat szedett s ez még magas ár volt, mert a bécsi egyetemen a hallgatók csak 4 garas fizettek. A wittenbergi egyetem egyik tanára, Crocus Rikhard ingyen tartott előadásokat, csak hogy legyenek hallgatói. Böcs Frigyes választó fejedelem ezért az év végén öt aranyt (mai értékben is legfeljebb 300 forintot) adott neki s ez annyira lelkesítette a tudóst, hogy a fejedelem nagylelkűségéről hosszú dicsőnéket szerzett.

* Női hajból készült csipke a legújabb divatos találmány. Az ily csipke igen finom és tartós s egészen egységesnek látszik, habár apró hajszálakból készült, melyek közt egy sem volt hosszabb 60 centiméternél. A feltaláló Coryn Gyula Gentben (B.-I-gium), ki közelebb bemutatta készítményét a berlini fodrászok kiállításán. Feltaláló vallalkozik, hogy minden nő hajából készít ily csipkét, egy legyező ára 300 frankba jön, a mi olcsóbb, mint valódi selyem-csipkével ellátott legyező.

* A svéd gyufa alig egy pár évtizede terjedt el Európában; hazájában azonban már igen régen ismerik. Mintegy száz évvel ezelőtt évenként körülbelül egy millió ily gyufát készítették, ma magában a jónköpíngi gyárban, mely különben a legnagyobb a világon, naponként többet állítanak elő egy milliónál. A szerencsés részvényesek már is ötven százalékat kapnak, s az osztalék még folyvást emelkedik. A fát a smalandi erdőkből hozzák s állítólag 50 évig szárítják, s héjaikból készülnék a dobozok.

* Világító macskát árul egy amerikai feltaláló, azaz világító színnel festett gipsz macskát, melyet oly helyekre kell állítani, honnan a patkányokat s egereket elűzni akarják. A találmány gyakorlati haszna még kétes, azonban szabadalom már van rá.

* Romániában jelentékeny haladást tesz a nőemancipáció. A bukaresti orvosi fakultás hosszas ellenzés után megengedte, hogy Cutharida kisasszony az orvosi szigorlatokat letehesse s az orvosi gyakorlatot megkezdhesse.

* Dürer Albert híres képét, mely Holzscherer Jeromost ábrázolja s eddig, mint a Holzscherer család tulajdona, a nürnbergi német múzeumban őriztetett, a berlini múzeum a családtól egy millió márkáért megvette.

* A franczia arisztokrácia tagjai között mozgalom indult meg, hogy az udvari s nemességi naptárak kiadóinak tiltassék meg az, hogy az arisztokrata nők életkorát egészen nyíltan kiírják. Villeneuve marquisó állítólag elkeseredetten így nyilatkozott ez ügyben: «A mostani szokás szerint nekünk rosszabb dolgunk van, mint bármely koldus nőnek, ki nyomorában vigasztalodhatik azzal, hogy korából néhány évet eltágad.»

* A babona uralmáról Párisban érdekes részleteket közöl Sarcey Ferencz. Pénteken nemcsak a vasutakon, de az omnibusokon is kevesebben utaznak, mint másszor. A 13-as szám ellen oly nagy az ellenszenv, hogy pl. a Friedland avennen annak a házának tulajdonosa, melyre e számnak kellett volna jutnia, a prefekt engedelmével «Nr. 11 bis» jelzést használ. Nemrég egy íróból és művészből álló társaság e babonának hódolva el maradt 14-dik társuk helyét egy utczáról szerződöttest kocsissal pótolta.

* Súlyedő város. Northwich városban, (Anglia) mely sótelepeken nyugszik, már többször mutatkozott földrengések és omlások. Nemrég csaknem minden ház fedele egyszerre kezdett recsegni, a falakon repedések mutatkoztak; a megrémült lakók a szomszéd dombokra menekültek. Csakhamar azután valóban nagy baj történt. Egy háztömeg a város közepén, köztük egy nagy kocsy-gyár, oly gyorsan silyedt el, hogy pár óra múlva a mélységből csak a gyár kényéne látszott ki. Most e várost véglegesen el akarják hagyni.

* A Niagara vizesés átlagos erejét Rhodes Benjamin amerikai mérnök 7 millió ló erővel becsüli egyenlőnek. Ez óriási erő hasznosítására 500 mérföld kerületben 5000 millió dollár értékű gép volna szükséges. De ha a vízierőt használnák a gőz helyett, tisztán Buffalo városban minden villamos lámpánál 40 dollárt kimélnének meg évenként.

A FIUMEI VILÁGÍTÓ TORONY.

Pár nap óta a fiumei kikötőnek világító tornya is van. A Mária Terézia nevű védgát (diga), mely már eddig is közel 900 méter hosszúságban keletről nyugatra irányul s a nagy kikötő elzárására szolgál, még nincs befejezve. Mikor a magyar kormány újra átvette Fiumét, ez a hullámgát csak 280 méter hosszúságú volt. A magyar kormány azt 1867-től kezdve mostani terjedelméig kiépítette s egyedül ennek építésére közel 6 millió forintot költött el. A teljesen kiépített 726 méternyi hullámgát a folyó évben tartott enquete határozata alapján 350 méterrel fog kiegészített és 200 méterrel meghosszabbítani, mely munka már folyamatban van.

Az építés ugy történik, hogy a 30—40 méternél mélyebb tengerfenékre előbb apró kavicsot hordanak, mindaddig, míg a köhányás a rendes vízálás alatt a 6—7 méter magasságot elérte. Ekkor 11 köbméter térfogatu és 25 tonna súlyu mesterséges zömköveket raknak le a köhányásra, hogy ez leülepedjék és megszilárduljon. Csak ezután építik a védgát falazatát.

Az így épített hullámgátnak ma legszélsőbb pontján emelkedik 30 méterre a tenger tükre fölött a karsu világító torony, melyet rajzban bemutatunk s mely nagyon hasonlít a török mecsetek minaretjeihez. Vaszól van az egész s a budapesti Schlick-féle vasgyárban készült. Nyolcz egymásra fektethető vasgyűrűből áll; mindenik gyűrű 2.50 méter magas és 1.50 méter átmérőjű hengerből áll.

A henger belsejében van egy csigalépcső és közepén egy 400 mm. átmérőjű cső, melyben az óra-készülék szulzói járnak föl s alá. A hengerek ugy vannak egymásra helyezve és egymáshoz erősítve, hogy szükség esetén szétszedhetők s a torony a hullámgátnak más pontjára is áthelyezhető. Az oszlop csucsán van a toronyfő, mely kívülről teljesen zárva van, belül pedig a szolgazemélyzetnek szolgál lakásul. Itt van elhelyezve a párisi Sauttier és Lemonier czégtől vásárolt lámpa és optikai műszer, mely utóbbi harmadrangu és 1.20 méter átmérővel bír. A lámpa világít három koncentrikus béltől kapja és ereje 1080 Carcel-féle világgal egyenlő. Minthogy a lámpa fényét fehér és veres villámok adják, azért az optikai műszer belső része 8 lencséből van szerkesztve, melyek egy óramű által forgó mozgásban vannak és egy körforgást 2 percz alatt végeznek, úgy hogy minden 15 másodperczben felváltva fehér és vörös villám látható, melyeken kívül állandó fehér fény is van a lámpának.

A lámpa világító pontja 30 méterre van a tenger tükre fölött, úgy hogy a tengeren 10 méter magasán álló egyéneknek 17.8 mérföld távolságról látható világa.

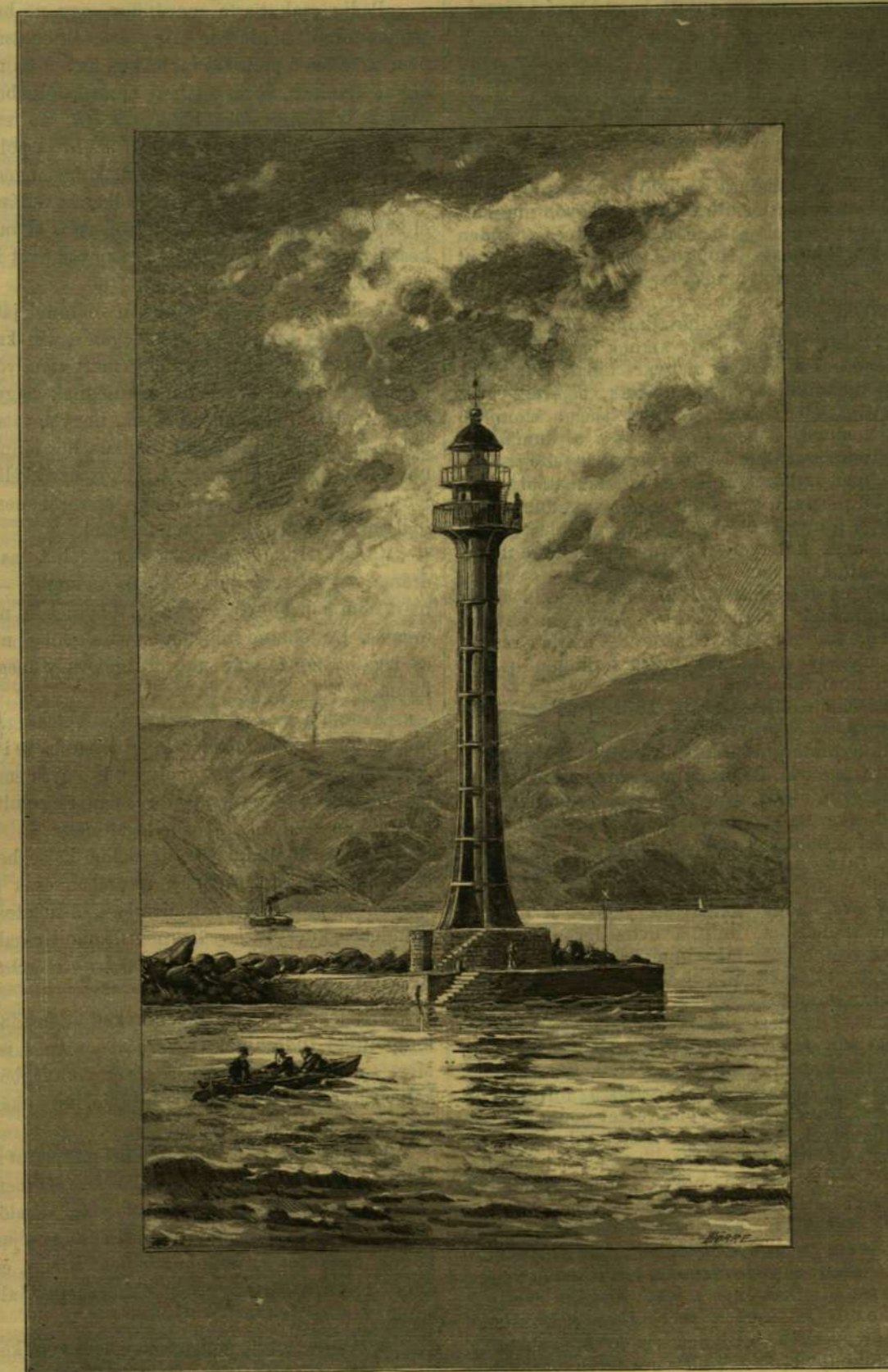
A világító torony előállításának összes költségei 32,000 frta ruagnak, melyből a torony maga 10,600, az alépitmény 6400, a lámpa és az optikai műszer 15,000 forintba került.

A világító torony lámpája november 26-án gyujtatott föl ünnepelesen. Este a városi zenekar a Rákóczi-induló hangjai mellett vonult végig a városban a Zichy-molóra, utána a lakosság ezrei. A hatóságok a molo fején várták gr. Zichy Ágost kormányzó megérkezését. A «Deli» gőzös, mely lampionokkal volt földszítve, mint Ramazankor Konstantinápolyban a horgonyzó hajók, gyorsan tota siklott a kikötő fényes tükre, melyet a lampionok és a hold tündéri fénybe varázsoltak. A kormányzó fölment a torony fejére levő szerkezethez s meggyújtá a lámpát, mely egyszerre vakító fényt lövelt a digának óriási kötömégére és az alatta játszó hullámokra. A mint a fény előtűnt, a Zichy-molon levő nép ezrei «Eljen» és «Evviva» kiáltásban törtek ki, a zenekar pedig a himnuszot játszotta.

A «Deli», mely tisztas távolban várakozott a felgyújtás alatt, visszasiklott a toronyaljához és fölvette a kormányzót, kit a partra érkezésekor szünni nem akaró éljenzésekkel fogadott a nép.

HOPER KÁROLY NEGYVEN ÉVES JUBILEUMA.

Hofer Károly ama kiváló tanterfiak sorából való, kiket hivatás vitt e pályára, s kik lelkesedéssel élnek hivatásuknak, melynek kincsei oly gazdaggal teszik életüket, hogy farszót munkájuk mellett is az a derült nyugalom disziti

A FIUMEI VILÁGÍTÓ-TORONY.

Zamboni fényképe után.

lelküket, mely nevelő erejüknek egyik bő forrása. Nagyon ritkák az ily emberek, nemcsak nálunk, de egyáltalán. Csak abból a rendkívüli hatásból lehet rájuk ismerni, melyet csöndes munkájukkal gyakorolnak, nemcsak tanítványokra, hanem munkatársaikra is. A mely intézet az ilyen ember vezetése alá kerül, az meg van áldva; van erkölcsi, nevelő hatása növénydekeire, mert van mintaképe, mely szerint akaratlanul is alakul mindenki, ki a körébe lép. A vezető maga egészen eltűnik munkája mögött. Ezeknek az embereknek a mivoltukhoz tartozik, hogy szerények, mert egészen beelőlvadnak munkájukba, mely közben megfelelnek magukról. De a kik körülöttük élnek s lelkükbe beletekintenek, azoknak nagyon jól esik, hogy mintegy könnyebbíthetnek lelkükön azzal, hogy az elismerést, melyet csak ők érezhetnek egészen, a világ előtt is kimondják. Hofer Károly bizonyára meglepetve tudta meg, hogy őt ünneplni készülnek, de tanárteülete, mely ezt az ünnepet rendezi, neki is, a tanúnyek is tartozott azzal, hogy e kiváló ember alakját, ki negyven év óta áll a közügy szolgáltatásán, egy pillanatra kiragadta köréből s a nyilvánosság előterébe állította, hogy neki összefoglaló pillantást engedjen eddigi működésére, a közönségnek pedig megmutassa, hogy ezen a téren mily érdemek teremnek.

Csöndes, de nem tanulság nélkül való

Hofer Károly élete. Született Budán, a várban, 1827-ben, február 4-én, szerény viszonyok közt. Atyja József főherczeg-nádor szolgálatában állt. Komoly és művelt férfi volt, ki gyermekeit áldozatok árán is jó nevelésben részesítette. Anyja mely vallásos emberrel, rendkívül jószákos szívvel, ritka műveltséget egyesített s nagy tással volt gyermekei fejlődésére. Buda még akkor német város volt s a gondos szülők az ifjut már hét éves korában Duna-Pöldvára küldték, magyar szóra. A gimnáziumot az ifju Budán végezte, az egyetemet Pesten, hol főképp Horváth Istvánnak és Schedius Lajosnak volt buzgó tanítványa. Tanulmányai sikeres befejeztével atyja jutalomkép Bécsbe küldte, s attól kezdve egyik szenvedélye maradt, világot látni s szelleme köret a közvetlen szemlélet segítségével is folyton tájázani. Csak hogy atyja aggodása, ki komolyan betegeskedni kezdett s halála előtt fiát ellátva akarta tudni, megszakítással fenyegette művelődése pályáját. Az ifju engedve atyja kívánságának, hivatalt vállalt a számvetőségénél s 1844-től 1848-ig híven teljesítette e szűk körű köteleességeit is. De nem volt maradása e körben. Ellenállhatatlan volt benne a vágy; a tanári pályára lépett. A forradalom előtt a kath. intézetekben csak papok taníthattak s neménytelennék látszott minden törekvése. A Thun-korszakban azonban a világiak előtt is megnyílt a tér s Hofer magánzorgalom-

